

III

Sendika Kongreleri

GİRİŞ.

Mecmuamızın bu sütunlarında okuyucularımıza sendika kongreleri hakkında zaman zaman malûmat vermek faydalı olmaktadır. Çünkü bu kabil kongreler gerçi ilk sırada resmî-kanunî bir formalityeyi yerine getirmek gibi bir hedef gütmekle beraber, diğer taraftan da bir nefis muhasebesine ve hesap verme fırsatına yol açmakta, sendika idarecileri âza tarafından bazen şiddetli ve insafsız bir şekilde tenkit olunmakta, bu suretle de istikbalde işlerin daha düzgün ve faaliyetlerin daha isabetli bir mahiyet almasına imkân verilmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan memleketimizde sendikacılık sahasında vaki ilerlemeleri, kendi kendine yardım faaliyetleriyle genel olarak sendikacılık hareketlerini adım adım takip etmenin ileride Türk işçi sendikalarının doğuş ve inkişaf tarihi ile meşgul olacak kimseler için bazı kaynaklar hazırlamak itibariyle de faydalı olacağına kani bulunmaktayız. Zira memleketimizde sendikacılık neşriyatının pek zayıf olduğu göz önüne getirilecek olursa, meslekî işçi hareketlerinin henüz başlangıcında bulunduğumuz bu yıllar zarfında vaki çalışmalar hakkında gelecekte derli toplu bir mehzaz bulunamaması ihtimali kuvvetlidir.

İşte bu maksatlardır ki mecmuamızın bundan evvelki nüshalarından birinde (cilt 12 numara 3-4) «Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun teşekkülü» adlı bir kronik yazısı neşretmiştik. Memleketimizdeki sendikaların bir ittihadı olmak itibariyle ilk defa teşekkül eden bu Birlik, bugün iki yaşını ikmal etmiş bulunmakta ve bütün zayıf taraflarına rağmen faydalı işler görmektedir.

Bu yazımızda «Türk-İş» (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) nun son konferansında bahismevzuu edilen meselelerden de tenkidi ve tahlili bir şekilde bahsolunacaktır.

Malûm olduğu üzere memleketimizde sendikacılık hareketleri cemiyetler Kanununun 1946 senesinde tadilinden sonra, 1947 de

neşrolunan 5018 sayılı «İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birliklerine ait Kanun» ile başlamış bulunmaktadır. O gün bugün mevzuat icabı bir çok kongreler akdedilmiş ve edilmekte bulunmuştur. Biz burada yazımızın yapısı itibariyle önce Türk-İş ve daha sonra Teksif kongrelerini ele alacağız.

I. Türk - İş Kongresi.

A) Türkiye işçi sendikaları konfederasyonu fevkalâde kongresi 8/8/1953 tarihinde İstanbul eski Eminönü Halkevi salonunda memleketin muhtelif bölgelerinden gelen işçi delegelerinin iştirakiyle yapılmıştır. Bu kongre üç gün devam etmiştir. Bilindiği gibi, Türk-İş bir çok federasyon ve birlik temsilcilerininin 18/2/1952 tarihinde İstanbulda Teksif kongresinde bir konfederasyon teşkiline matûf olmak üzere yaptıkları teklif ve izhar ettikleri arzu üzerine ve bir nizamname kaleme alınmak suretiyle 6/4/1952 de Bursada mün'akit birinci tarihi toplantıda seçilen beş kişilik muvakkat icra komitesi ile birlikte doğmuştur. Bu toplantıda konfederasyonun Temmuz 1952 de faaliyete geçmesi kararlaştırılmış ve bu tarihten 36 gün sonra (6/9/1952) Türk-İş'in Birinci Genel Kurul toplantısı İzmirde yapılmıştır. Bu birinci Genel Kurul toplantısından, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bu sütunlardan bahsetmiştik.

Konfederasyon «Ana nizamname» mucibince her üç yılda bir defa nisan ayı içinde ve muhtelif şehirlerde umumî heyet toplantısı yapar. Binaenaleyh Konfederasyonun birinci umumî heyeti, yukarıda da işaret edildiği gibi, 1952 yılında İzmirde toplanmış olduğuna göre, ikinci normal umumî heyetin 1955 senesi Nisan ayı içinde içtima etmesi icap ederdi. Ancak şu var ki, 1953 senesinde vaki umumî heyet toplantısı normal bir içtima değildir. Çünkü adı geçen nizamnamenin 9 uncu maddesinin b fıkrası gereğince ve nizamnamede yazılı sebeplerle veya 11 nci maddenin c fıkrası mucibince mümessiller heyeti de üçte iki ekseriyet kararıyle lüzum görüldüğü takdirde umumî heyeti fevkalâde toplantıya davet edebilir. Umumî heyetin fevkalâde toplantıya çağırılmasını gerektiren sebepler nizamnamenin 11 inci maddesinde sayılmıştır. Buna göre :

a) İdare Heyeti Türk-İş'in gayelerini bariz bir şekilde ihlâl eder ve bunlar vesikalarla sübut bulursa,

b) İcra Heyeti, idare ve mümessiller heyeti ile umumî heyet tarafından verilen kararları veya nizamname hükümlerini bariz bir şekilde ihlâl ederse,

c) İdare Heyeti, icra heyetinin verdiği kararları kasden işçi sınıfı menfaatine aykırı olarak tatbik eder veya verilen kararları tatbik etmemekte ısrar ederse.

Nitekim bu sebeplerin tahaddüsü hasebile Türk-İş'in âza teşekküllerinin yarısının talebiyle Umumî Heyet 1953 Ağustos ayı içinde İstanbulda toplanmıştır. Biz burada, esas itibariyle sendikacılar arasındaki şahıs ve şahsiyet meselelerine taallük eden bu sebepler üzerinde durmayı faydalı görmedik. Zira her teşekkülde görüldüğü gibi, Türkiye İşçi Sendikaları Konferasyonunda da belki de objektif olmayan bazı iç huzursuzluklar, geçimsizlikler, mevki ve paye elde etme temayülleri meydana gelmiş ve bunlara inzımam eden daha birçok hadiseler âza teşekküllerin yarısının talebi ile fevkalâde toplantı zaruret halini almıştır. Bir kelime ile ifade etmek icap ederse, bu fevkalâde toplantının sebebi icra heyetine dahil sendikacılar arasındaki geçimsizliktir. Esasen bu nokta çalışma raporunun müzakeresinde her defasında dikkati çekmektedir.

Fevkalâde kongre müzakerelerine ruznamenin re'ye vaz'ı ve kabulüyle başlanmıştır. Bunu takiben bir azanın teklifi üzerine Çalışma Vekili kısa bir konuşma yaptı. Vekil bu konuşmasında, Türk sendikacılığının çok yeni olmakla beraber, bu mevzuda çalışan kıymetli elemanlar sayesinde çok çabuk tekâmül ettiğini ve hâdisele- rin de gösterdiği gibi, İşçi-İşveren münasebetlerinde ve mevzuatın islâhında öğünülecek muvaffakiyetler gösterdiğini, memleketimizdeki toplantı imkân ve haklarından en iyi şekilde faydalanılarak bütün dertlerin açıkça görüşüldüğünü, fert olarak, hükümet olarak millî ekonomimizin girmiş olduğu mes'ut devirde gerek mevzuatımızda, gerek tatbikatımızda sendikacıların en iyi şekilde karşılanacağını, sendikacıların yüklerinin pek ağır olduğunu, bunların telkinlerine samimi kabul gösterileceğini, memleketimizin sosyal sahada kaydettiği tekâmülün bir iftihar mevzuu bulunduğunu, diğer memleketlerin uzun mücadeleler sonunda vardıkları neticelere bizim mücadelesiz ve kısa müddetler içinde vardığımızı, tekâmülün yavaş yürümek demek olmadığını söylemiş ve kongreye muvaffakiyetler dilemiştir. Bunu takiben Türkiye Demir Yolları İşçi Sendikaları Federasyonu ile Murgul Bakır İşçileri Sendikasının Türk-İş'e iltihakı meselesi görüşüldü. Bu hususta teşkil edilen bir komisyon müracaatleri tetkik ederek raporunu umumî heyete sunmuş ve bu rapor üzerinde vaki uzun münakaşalar neticesinde, cari heyeti umumiye müzakerelerinde delegelik bahis mevzuu olmadan her iki teşekkülün de Türk-İş'e katılması hususu reye vaz olunarak itti-

fakla kabul edilmiştir. Bundan sonra Çalışma ve hesap raporları ayrı ayrı okunmuştur. Bu raporların en esashı noktalarına temas etmeden ve tenkitlere geçmeden evvel, bunların gerek tertip, gerek tahrir itibariyle memnuniyet verici olmaktan uzak bulduklarına işaret edelim. Raporlarda özenti duyulan bir çok frenkçe kelimeler yanlış bir şekilde kullanıldığı gibi, yer yer ağdalı bir ifade kullanma hevesi de Türkçe ifade ve selikaa hatalarının doğmasına yol açmıştır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu gibi memleketin en yüksek sendikacılık merkez ve merciine ait raporların bundan böyle çok büyük bir dikkatle kaleme alınması zarurîdir.

B) Çalışma raporunda bahis mevzuu edilen meseleler.

Bu raporda önce memleketimizde sendikacılık hareketlerinin gurur verici bir seyir takip ettiğine işaret olunarak, kısa sayılabilecek bir müddet içinde millî suur ve anlayışla sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonu en iyi şekilde kuran Türk işçisinin her hareketinde millî menfaat ve realiteyi kendisine rehber ittihaz ettiği, bu hareketlerin her şeyden evvel Vatanperverlik suur ve anlayışına dayandığı ileri sürülmekte ve bunu takiben münferit meselelere geçilmektedir.

6 Eylül 1952 İzmir kongresinde seçilen icra heyeti azasının ekseriyeti umumî itimat ve alâkaya mazhar olmamış ve bu heyetin kısa zaman içinde gösterdiği istikrarsızlık karşısında idare kurulunun fevkalâde toplantıya daveti zaruret halini almıştı. Bundan dolayı bugün karşılaşılan durum maalesef elem vericidir. Nitekim bu durumu tevlit eden hâdiselerin teferrüatı idare kurulunun 30 Mart 1953 tarihli toplantısına ait zabıtlarda mevcuttur.

Bunun haricinde konfederasyon icra heyeti bir çok işlere tevessül etmiştir. Bunlar arasında ilk sırada aidatın tahsilini kolaylaştırmak gayesile aidat pulu ihdası düşünülmüştür. Bundan sonra ilk kongre müzakerelerinden alınan ilhamla işçilerden kesilen ve emaneten Çalışma Vekâletinde bulunan ceza paralarının konfederasyona devri üzerinde durulmuştur. Bu hususta vaki müracaatlar neticesinde bir mikdar meblâğ konfederasyona intikal etmiştir. Bakiye paralarla konfederasyona bir bina satın alınması hususunda Çalışma Vekâletile mutabakata varılmıştır.

Diğer taraftan öteden beri islâhına gayret sarfedilen başka bir noktayı da Çalışma Vekâletinin kısır bütçesi teşkil ediyordu. Filhakika muazzam bir insan topluluğu ve aynı zamanda çalışma hayatının bütün mes'uliyetlerini omuzlarında taşıyan Çalışma Ve-

kâletinin mes'uliyet sahası ile mütenasip bütçe ve kadroya sahip bulunmaması büyük bir boşluk teşkil etmektedir. Bugün halâ 2-3 kaza ve vilâyetin teftiş ve murakabesi yalnız bir iş müfettişi vasıtasıyla ifa edilmektedir. Bundan dolayıdır ki, Türk-İş bütçe müzakereleri sırasında Millet Vekillerine bu hususda birer mektup göndermiştir.

Üzerinde durulan başka bir mesele sendikalara ve sendikalı işçilere vaki tazyiktir. Filhakika ötedenberi karşılaşılan müşküller arasında bir çok idarecilerin sendikalar ve sendikalı işçiler üzerinde yaptıkları baskı mühim bir yer işgal etmektedir. Bu kabil ağır muamelelere maruz kalan işçi teşekkülleri ve sendikacılar mütemadiyen Konfederasyona baş vurmaktadırlar. Aşikârdır ki, vicdan ve toplanma hürriyetini baltalyan bu kabil yıkıcı hareketler karşısında kayıtsız kalmak doğru olmadığından her defasında Hükûmete müracaat edilmiştir. Esasen müracaat listesini teşkil eden mevzular efkârı umumiyenin malı olabilecek bir mahiyet taşıırken bugüne kadar bu kabil hadiseleri önliyecek mahiyette tedbirler alınmamıştır. Bu durum karşısında vak'aları gerek efkârı umumiye, gerek âzaya duyurmak için bir beyanneminin neşrine lüzum görülmüş, fakat maalesef baskıdan kurtulmaya çare ararken bu defa bizzat Konfederasyon en ağır şekilde bir tazyika maruz kalmıştır. Fakat sabır ve itidalin parlak nümunesi burada da tezahür etmiş ve teşekkül hiç bir aşırı harekete tevessül eylememiştir. Kanunî müzaheretten mahrum olmakla beraber, sendikalar ve sendikalı işçiler tazyik yapanların ellerine terk edilmeyecektir.

Diğer taraftan her sene muntazam bir şekilde toplanan İşçi Sigortaları Kurumu Genel Kurulu görünüşte olduğu gibi, fiiliyatta da verimli olmaktan çok uzak bulunmaktadır. 1953 yılı Genel Kurulunda daha esaslı dileklerde bulunabilmek maksadiyle işçi delegeler önce Konfederasyon merkezine davet olunarak kendileriyle bazı esaslar tesbit edilmiş ve bu suretle de Türk-İş tarafından hazırlanan Sigorta Teşkilâtı Kanununun Genel Kurulda desteklenmesi emniyet altına alınmıştır. Bunun haricinde Divriki Demir Madeni İşçileri Sendikası gibi yurdun bir köşesinde kalmış bulunan bir teşekkülce ihdas edilen toplulukla iş ihtilâfı hususunda Konfederasyon kendilerine esas hakkında etraflı bilgi vermiş ve Yüksek Hakem Kurulu nezdinde yapılması gereken itiraznameyi hazırlamıştır. Henüz sendikacılık âlemi içine katılmıyan bu meslek teşekkülüne Konfederasyonca gösterilen müzaheret sendikaların azim ve cesaretlerini arttırmak itibarıyla çok faydalı olmuştur.

Memleketimizde ücret karşılığı çalışan insanlar arasında teessüs edecek tesanüdün işçi meselelerinin çözülmesinde belli başlı bir mesnet olduğu noktasından hareket eden Konfederasyon, demir yolu gibi büyük bir iş kolunda yapıcı bir ittifadın doğmasını memnuniyetle karşılamak isterken, maalesef bahismevzuu şubede iki ayrı teşekkülün vücut bulması esefle karşılanmıştır. Türk-İş bu iki teşekkülü birleştirmek gayesiyle şifahi ve yazılı olmak üzere icap eden bütün tedbirlere baş vurmuştur. Hattâ bu hususta alâkalılara Türk-İş'in hakemliği dahi teklif edilmiştir.

Konfederasyon faaliyetleri cümlesinden olarak memleketimizde ihtisasa kıymet verilmesini tahkim eden iş okullarının ihdası hususunda Maarif Vekâleti ile temasa geçilmiştir. Bu okullara Türk işçisinin kabileyitini inkişaf ettirmesi itibariyle büyük ümitler bağlanmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan sanayiimizin mühim bir ünitesini teşkil eden cam ve şişe endüstrisini ithalât sistemimizin istikrarsızlığından korumak ve kurtarmak endişesiyle cam eşyanın ithalini tahdit yolunda Hükûmetle ve çeşitli Vekâletlerle temasa geçilmiştir. Çivi mevzuunda da mesele benzer bir mahiyet göstermektedir. Bu yolda Hükûmete vaki müracaatların, mesnet itibariyle tamamıyla memleket menfaatine hadim olması ve binlerce işçinin mukadderatına müteallik bulunması bakımından makûl karşılanacağı umulmaktadır. Aynı mahiyette başka bir mesele de tops işidir. Nitekim daha evvel yaptığı bir müracaatle tops olmaması yüzünden dokuma sanayinin bir buhrana doğru gitmekte olduğuna işaret eylemişti. Alâkalı Federasyonca Türk-İş'e aksettirilen bu müracaat üzerinde hassasiyetle durulmuş ve keyfiyeti Hükûmetle istişareden sonra, muvaffak netice alınmıştır. Sendikalar üzerine vaki baskılar zaman zaman Konfederasyonu çok yakından meşgul etmektedir. Bu cümleden olmak üzere Ayancık'ta binden fazla âzası bulunan Maden ve Ağaç Sanayi İşçileri Sendikasının fabrika idarecileri tarafından dağıtılmak istenildiğine muttali olunmuştur. Filhakika işçiler tazyik ve tehdit edilerek fabrikaya ait teksir makinesiyle basılan istifanemeler imza ettirilmiştir. Bu hareketin bir işletme müdürünün idarî ve resmî vazifeleri dışında bulunduğu aşikârdır. Bir devlet işletmesi olan bu müessesenin bu çirkin hareketinin delili olan yüzlerce vasika Konfederasyonun elinde bulunmaktadır. Hâdise alâkalı sendikaca Türk-İş'e aksettirildikten sonra, derhal harekete geçilmiş ve çetin çalışmalar sonunda 40-60 lık gruplar halindeki tensi-

katın önü alınabilmiştir. Bunu takiben Değirmisaz hâdisesi ile karşı karşıya kalınmıştır. Şöyle ki, 18/1/1953 tarihine tesadüf eden sendika kongresinde Kütahya Valisi bir sendikacının vicdan ve cemiyet hudutları dışına çıkmayan konuşmasına tahammül edemiyerek kongreyi dağıtmak istemiştir. Hâdisе Türk-İş'e intikal edince hemen harekete geçilerek alâkalı Vekâletlerle bu hususda konuşmalar yapılmıştır. Mamafih bazı idare amirlerinin beşer haklarına ve sendika hürriyetine pervasızca tecavüz etmek cür'etini göstermekten geri kalmadıkları ara sıra esefle ve teessürle müşahede edilmektedir.

Türk-İş'in neşriyat faaliyetine gelince, konfederasyonun teşekkülü ile birlikte bir neşir organına olan kat'î lüzum ve zaruret de kendini hissettiregelmiştir. Maamafih günlük ve haftalık bir gazetenin çıkarılmasının büyük malî külfetleri istilzam edeceği ve bu günkü malî bünyenin buna asla müsait bulunmadığı meydandadır. Diğer taraftan neşriyat sahasında tamamen pasif bir durumun iyi neticeler vermeyeceği de aşikârdır. Bundan dolayı elde edilen imkânlarla bugünkü bültenin neşrine devam edilmektedir. Yakın bir tarihte günlük bir gazetenin neşri için gayret sarfedilmektedir. Bunun dışında geniş kütelleri alâkalandıran bazı temyiz içtihatları teksir ettirilerek teşkilâta tamim olunmaktadır. İş Kanununun 13 üncü maddesine ait içtihat bu meyandadır. Ayrıca «Amerikan işçi hareketlerinin bir tarihçesi» adlı kitap neşredilmiş, komünizmin iç yüzünü işçilerimize tanıtmak maksadiyle «Sovyet Rusyada mecburî çalışma» adlı kitap da yakında azaya tevzi olunacaktır.

Konfederasyon yabancı temsilcilerle temas temin etmeye büyük bir kıymet vermekte ve bu suretle de teşekkülün mahalli bulunmadığı, beynelmilel vasıflar taşıdığı üzerinde durulmaktadır. Bu cümleden olmak üzere her sene Milletlerarası Çalışma Konferansına bir işçi delege iştirak etmektedir. Ayrıca zaman zaman memleketimize gelen yabancı sendika mürahaslariyle en müsait şekilde temas imkânları aranmaktadır. Nitekim halen memleketimizde bulunan Milletlerarası İşçi Sendikaları Konfederasyonu mümessili ile de yakın münasebetler tesis edilmiştir. Ancak bu arada teessürle ifade olunur ki, sendika mümessillerinin kararı gereğince Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna katılmak için lüzumlu bulunan İcra Vekilleri Heyeti kararını istihsal bugüne kadar mümkün olmamıştır.

Diğer taraftan teşekkül asgarî ücret meselesine de büyük bir ehemmiyet atfetmiştir. Filhakika çalışan insanların asgarî geçim

seviyesini bir esasa bağlamadıktan sonra emek istismarının önüne geçilemez. Prensip olarak bu hakikatı Hükümet ve ilgili makamlara müteaddit defa duyurduk. Bunun dışında üzerinde durulan başka bir mesele de iş yeri iç yönetmelikleridir. Filhakika mahiyeti itibariyle iş yerince tek taraflı ve hattâ kanuna mugayir hükümler derci suretiyle tasdiki imkân altına alınan İç yönetmeliklerin, anti demokratik oluşu, ayrıca işçinin hayat ve istikbali ile de oynanması itibariyle iki büyük vebal taşımaktadır. Gerek yönetmelik, gerek asgarî ücret mevzuunda birlik ve federasyonlardan lüzumlu yardım görülmemiştir. Yönetmeliklerin İş Kanununun 29 uncu maddesine uygun olarak tipleştirilmesi mevzuunda son defa Vekâletle yapılan temaslar müspet netice vermiştir.

Ayrıca konfederasyon yerli malı kullanılmasının tamimi hususunda da sarfı gayret etmiştir. Memleket sanayiinin kâfi derecede ilerleyememesi ve bazı çöküntülere uğramasının yegâne sebebi yerli malına kıymet ve ehemmiyet verilmemesinde bulunmaktadır. Binaenaleyh bu sahada teşekkül, alâkalı makamlarla daimî temas halinde bulunmaktadır.

İşçi sigortaları mevzuunda Konfederasyon büyük bir hassasiyet göstermektedir. Elinde çok müsait imkânların bulunmasına rağmen, İşçi Sigortaları Kurumunun bu imkânlarla mütenasip faaliyet göstermediği her keşçe malûmdur. Bundan dolayı işbu teşekkülün idarî bünyesinde mühim tebeddüller yapılmak zaruridir. Halbuki Çalışma Vekâleti giriştiği bazı kanunî hazırlıklarla bu yoldaki taleplerinin tam zıddını istihdaf etmektedir. Aynı husus İş Kanunu hakkında da varittir. Bu kanun oldukça eskimiş bulunmaktadır ve bugünkü şekliyle ihtiyaçları tatminden uzaktır. Binaenaleyh teşkil edilecek bir komisyon marifetiyle mevzuubahis mevzuatın baştan başa revizyona tâbi tutulması icap eder.

Üzerinde durulan başka bir mesele de Grev Kanunu tasarısıdır. Filhakika 1950 yılında hazırlanan Grev Kanunu tasarısı, teesürle işaret etmek gerektir ki, o gün bugün olduğu yerde kalmıştır. Halbuki memleketimizde işçi sınıfına grev hakkının tanınması zamanının gelip geçtiği bir hakikattir. Böyle bir hakka sahip bulunmayan sendikacılık sistemi zafiyetten kurtulamaz.

Hülâsa ve netice itibariyle on bir aylık çalışmaların muhasebesi bundan ibarettir. Maddî ve manevî desteksizlik içinde bulunan Konfederasyon bu durum karşısında bittâbi kendisine terettüp eden vazifeleri ifa edememiştir. Kalkı ki teşekkül içinde ve etrafında ce-

reyan eden şahıs mücadeleleri de haricî darbelere pek lüzum hissettirmemektedir. Bu teşekkülü kuranların ona saygı göstermeleri icap eder. Senelerdenberi sürüncemede kalan bir çok meselelerin halli ancak sıkı bir tesanüde bağlı bulunmaktadır. Maddî ilgi ile birlikte manevî vahdetin de ehemmiyeti çok büyüktür. Kısa müddet içinde bu kabil tesanütsüzlüklerin sebebiyet verdiği manevî çöküntü zaman zaman kendini şiddetle hissettirmiştir.

Çalışma raporundan sonra hesap raporunun kiraatine geçilmiştir.

C) Hesap raporunda bahismevzuu edilen meseleler.

Hesap raporunun ihtiva ettiği hususları tetkikten önce bir nokta üzerinde durmak icap eder. Şöyle ki, gerek bu raporun, gerek tetkik komisyonunun bu babta verdiği raporun siklet merkezini konfederasyonun malî takatsizliği teşkil etmektedir. Filhakika bu mesele etrafında aşağıda vereceğimiz malûmat Konfederasyonun ne müşkül şartlar altında çalışmakta olduğunu aşikâr olarak gösterecektir. Gerçekten eylül 1952 İzmir toplantısında Türk-İş'i kuranlar onu muvakkat bir müessese olarak dikkate almıyarak, bil'akis devamlılığını düşünmüşler ve teşekkülün sırfen işçi ceza paraları, teberrüler vesaire gibi arızî ve muvakkat bazı maddî kaynaklara dayanamıyarak, devamlı bir gelir mahiyetinde olmak üzere Konfederasyonun tabii azasının aylık gelirleriyle beslenmesini düşünmüşlerdi. Şahıs olarak her azanın aylık aidat miktarı ise yalnız 3 kuruş olarak tesbit edilmişti. Fakat Konfederasyonu kuranların verdiği bütün bu teminata rağmen, hesapların tetkiki, geçen on aylık devre zarfında (9 Eylül 1952 — 30 Haziran 1953) 35038 lira tutan aidat tahakkukatından fiilen ödenen miktarın ancak 7942 lira olduğunu meydana çıkarmıştır. Böyle hazin bir netice kuruluş anında alâkalıların verdikleri teminata ve giriştikleri taahhütlere hürmet ve riayet etmediklerinin aşikâr bir bürhanıdır. Esasen bu cihet hesap raporunda haklı olarak «utanç verici bir hâdise» şeklinde tavsif edilmiştir.

Başka bir ifade ile Konfederasyonun kasasına ayda normal olarak 3185 lira girmek iktiza ederken, 10 ay zarfında, yukarıda da belirttiğimiz gibi, sadece 7942 lira girmiştir. Demek oluyor ki, normal olarak ayda gönderilmesi lâzımgelen 3185 lira yerine 794 lira tevdi edilmiş bulunmaktadır. Halbuki Konfederasyonun aylık normal ve mutata masraflarının 2470 liraya balığ olduğu dikkate alınırsa, fiili tahsilâtla fiili sarfiyat arasındaki bu azîm nisbetsizlik hemen göze çarpmaktadır.

Hesap raporuna ait bu mülâhazalardan sonra şimdi mevzuubahas raporunun tablolarını kısaca tetkik edelim. Önce on aylık gelir müfredatını gözden geçirecek olursak, Konfederasyonun hayatiyeti için zarurî olan gelir kalemlerinden en dolgununu 26500 lira ile işçi ceza paralarından alâkalı Vekâletçe Konfederasyona devredilen miktarın teşkil ettiğini görürüz. Filhakika İş Kanunumuza atfen yönetmeliklere dayanmak suretiyle muayyen hallerde işverenlerin işçi ücretlerinden kesdikleri bu paralar Çalışma Vekâletinin emrinde toplanmakta ve Vekâlet te zaman zaman bunları yine işçilerin menfaatına uygun düşen işlerde kullanmaktadır. Bu kalemi 8177 ile aidat, 4107 lira ile teberrüler takip etmektedir. Öyleki işçi ceza paralarından Konfederasyona tahsis edilen miktar, umum gelirin aşağı yukarı % 65 ini teşkil eylemektedir. Bundan dolayı Konfederasyona Vekâletçe böyle bir tahsis yapılmamış bulunsa idi, teşekkülün doğduğu anda çöküp gitmesi mukadderdi. Bu münasebetle bir nokta üzerinde durmak zarureti hasıl olmaktadır. Şöyle ki, işçi ceza paralarından Konfederasyona böyle büyükçe bir tahsis yapan Çalışma Vekâletidir. Ve Vekâlet bu paradan mutlaka Konfederasyona hisse ayırmak mecburiyetinde değildir. Çünkü mevzuat bu paraların tahsis cihetini gayet müphem olarak göstermiş bulunmaktadır. Vaziyetin böyle bir manzara göstermesi karşısında acaba Konfederasyon bir «mâlî muhtariyet» den bahsedebilir mi? Ve acaba bir teşekküle böyle mühimce bir tahsis yapmış bulunan bir Vekâlet icabında bu teşekkülün faaliyetleri üzerinde söz sahibi olmak istemez mi? Farzı muhal istediği takdirde, umum gelirin % 65 ini teşkil eden bu tahsis böyle bir tesire mükemmel bir vasıtalık etmez mi? Hakikat şudur ki, böyle bir maddî kaynağın kuruması ihtimali dahi, belki de gayri şuurî olarak Vekâletle Konfederasyon arasındaki münasebetler üzerinde müessir olabilir. Binaenaleyh Konfederasyon zaviyesinden her çareye baş vurmak bu kanunî muhtariyet yanında, fiilî ve mâlî muhtariyetin de elde edilmesine çalışmak, bugün için en mühim bir hedef olarak görünmektedir.

Masraf tablosunun bünyesinde en kabarık kalemi tahsisat ve ücretler teşkil etmektedir. Filhakika 13256 liraya varan bu kalem, umum masraf yekûnunun % 32 sini aşmaktadır. Bunu 12446 lira ile demirbaş takip etmektedir. Ancak şu var ki, demirbaş kaleminin bu akdar mühim bir miktara varması şüphe yoktur ki kuruluş anının icabı olan zaruretlere bağlıdır. Seneler geçtikçe ve demirbaş esyaya olan ihtiyaç temin ve tatmin olundukça, bu kalemin daha mütevazı bir yekûn arzedeceği aşikârdır. Üçüncü kabarık kalem ise 5569

lira ile harcırahlar maddesidir. Sık sık seyyahat etmek zorunda olan Kenfederasyon erkânı için on aylık bir müddet içinde yapılan bu harcırah tahsisi oldukça mütevazıdır. Bundan sonra diğer kalemler çok daha mahdut rakkamlar mahiyetindedir. Bu münasebetle masraf tablosunda yüklü ve kabarık kalemlerin hemen tamamen zarurî, fakat pasip işlerden tereküp ettiğine işaret yerinde olur. Bilfarz neşir ve ilân kalemi sadece 417 liradan ibarettir. Bu rakam Konfederasyonun çok mühim olan neşriyat işine ehemmiyet vermediğini açıkça göstermektedir. Yukarıda da söylediğimiz gibi, gelir o kadar mahdut ve mütevazıdır ki, bununla ancak ücretler, demirbaş, harcırah, tenvir ve teshin, kırtasiye vesaire gibi en mübrem ihtiyaçlar karşılanabilmekte ve bittâbi asıl faaliyet çevresine girmesi icap eden işler için geride tahsisat kalmamaktadır. Diğer taraftan koca bir işçi teşekkülünün bu on aylık devre sonunda vazüleyd bulunduğu nakdî mevcutlar, banka ve kasa olmak üzere, 1698 liradan ibarettir.

D) Tenkitler ve dilekler.

Çalışma ve hesap raporlarından sonra Konfederasyonun faaliyetlerinin tenkidine geçilmiş ve bu münasebetle bazı temenniler izhar olunmuştur. Tenkitlerin siklet merkezi hesap raporu üzerinde toplanmış bulunuyordu. Ön sırada aza aidatı meselesi ele alınmıştır. Bir çok delegeler Konfederasyonda aza bulunan federasyon ve birliklerin kendilerine terettüp eden aidatı vakit ve zamanında ödemediklerinden, bu yüzden Konfederasyonu müşkül bir duruma soktuklarından ve hattâ aidatı ödemiyen azanın Konfederasyondan ihraç edilmeleri gerektiğinden bahsetmişler ve bu nokta uzun müna-kaşaları mucip olmuştur. Bundan sonra icra heyetinin maaş ve harcırah gibi masraf kalemleri ele alınmıştır. Bu masraf kalemleri ise fevkalâde olan toplantıya davet olunan bir kongreyi ısgal etmesi icap edei 800, 125, 106 lira gibi gayet küçük ve mütevazı rakamlardı. Nitekim Konfederasyon reisi zaman zaman söz alarak bunların mahiyetini belirtmek zorunda kalmıştır. Keza Umumî Kâ-tibin bir seyyahat münasebetiyle aldığı 70 lira da hararetli müna-kaşalara yol açmıştır. Hususile 3-4 ay zarfında Konfederasyonca yapılan 20-30 liralık müteferrik sarfiyat üzerinde durulması, bu kabil toplantıların seviyesini düşürmek itibariyle dikkate şayan bir tezahür olmak lâzımdır. Hattâ bu husustaki tenkitler daha da ileri götürülerek «Konfederasyon kasasının zati ve şahsî bir çift-

lik» haline getirildiği iddia olunmuş, icra heyetinin hiç bir iş yapmadan vaktini mütemadiyen seyyahatlerle geçirdiği öne sürülmüş, aynı kimsenin trenlerde üçüncü mevkide seyyahat etmelerinin muvafık olacağı söylenmiş, demirbaş eşyaya fazla para tahsis olduğu beyan edilmiştir. Hülâsa bütün memleket işçisinin en yüksek mümessili olan bir teşekküle ait kongrede, aşağıda da işaret edeceğimiz gibi, mühim işler bir tarafa bırakılarak bütün tenkitler esas itibariyle bu kabilden mütevazî sarfiyat üzerinde toplanmıştır.

Bunu takiben Konfederasyonun Çalışma ve faaliyet raporu müzakere mevzuu edilmiştir. Bir kısım delegeler Türk-İş'in kuruluşundan bu yana faaliyet namına hiçbir iş göremediğinden bahsetmişler, ancak bazı aza teşekküllerin de müracaatlarını Türk-İş'e yapacak yerde, doğrudan doğruya resmî makamlarla muhabereye girişmelerini tenkit ve bu durumun Konfederasyonun manevî şahsiyetini rencide ettiğini iddia etmişlerdir. Diğer taraftan bir kısım aza temeli sağlam olmayan bir sendikacılık hareketinin kül olarak mütalâa edilmesi zaruretine işaretle, böyle bir hareketten doğan Konfederasyon hakkında da aynı kıymet hükmünün verilmesi lâzımgeldiğinden bahsetmişler, teferrüatın bir kenara bırakılarak aslı mevzulara geçilmesi zarureti üzerinde durmuşlar, bu faaliyetlerin kısır bir bilânço haline gelmesinde, icra heyetine seçilenlerin büyük dahli olduğunu ve bunların daha ilk günden itibaren mühür kavgasına giriştiklerini hatırlatmışlardır. Hülâsa faaliyet raporu bir çok delegelere kısır ve kifayetsiz olarak vasıflandırılmış ve bu teşekkülün hayatî mevzularla asla ilgilenmediği ileri sürülmüş ve tahsisen kulîs faaliyetlerinden ve hizipleşmelerden haklı olarak şikâyet edilmiştir. Filhakika faaliyet raporunda bazı yabancı işverenlerin yanlarında çalıştırdıkları işçilere karşı davranışları, hakem kurulları meselesi, grev hakkı, İş Kanununun tadili, iktisadî devlet teşekküllerinde prim meselesi, Milletlerarası Hür dünya işçileri sendikasına girip girmemek meselesi, ücretli hafta tatili işi, dahilî talimatnamalar meselesi, İş Kanununun şumul sahasının genişletilmesi, Çalışma Vekâletinin bütçesi, kollektif akit meselesi, gelir vergisi problemi, hasta işçilerin ücretleri meselesi, işçi meskenleri, sendikaların inkişafına engel olan işçi mümessilliği müessesesinin lâğvı meselesi, tecemmüat Kanunu gibi mevzuların ya hiç bahismevzuu edilmediği veya bunlara lâyük olan ehemmiyetin verilmediği ileri sürülmüştür. Kısmen de riyavete istinat eden bütün bu tenkitlerden sonra o zamanki Konfederasyon reisi İsmail İnan söz alarak bunlara cevap vermiştir.

E) Konfederasyon Reisinin tenkitlere cevabı.

Konfederasyon icra heyeti reisi gerçekten mükemmel bir hitabet kudreti ve tatminkâr bir ikna kabiliyetine dayanan sözleriyle tenkitlere cevap verdi. Reis ezcümle yapılmıyan bir çok işlerin sebebini, aza teşekküllere yazılan tezkerelere cevap verilmeyişinin teşkil ettiğini, iç yönetmelik meselesinde Vekâletle temasa geçildiğini, fakat Vekâletin dahili talimatnameleri tipleştirmek niyetinde bulunmadığını, meselenin Vekâlet erkânıyla uzun müzakerelere ve münakaşalara yol açtığını, hülâsa maddî ve manevî yalnızlıklar içinde sayısız bocalamalar olduğunu söyleyerek, hesap raporuna ait tenkitlerin cevaplarına geçti. Bu arada icra heyetinin bazı nizamname ve selâhiyetlerle bağlı bulunduğunu, 1950 hayal bütçesinin ilk basamak teşkil ettiğini, esasen kadro dahilinde derpiş edilmiş bulunan iktisatçı, tercüman ve hukuk müşaviri gibi unsurlar angaje edilmediği takdirde hiç bir iş görülemeyeceğini, Konfederasyonun halen bir çok imkânsızlıklar içinde bocaladığını, sendeleyip düşmiyen bu teşekküle teşekkür etmek gerektiğini, bir taraftan kadronun tasdik edildiğini, diğer taraftan aynı kadro içinde yer alan kimselere nefretle bakıldığını, Türkiyede bir Konfederasyon vücade getirilecekse onun istikbalinin korunması lâzımgeldiğini söylemiş, âni hâdiseler karşısında Konfederasyonun âni kararlar aldığını, nitekim Amerikaya gönderilecek işçinin seçiminde de aynı şekilde hareket edildiğini, esasen Konfederasyonun umumî heyetden bu yolda salâhiyet almış bulunduğunu, fakat hâdiseler bu yolda cereyan ederken müthiş bir muhalefetin baş gösterdiğini, halbuki bu on işçinin seçimi meselesinin Konfederasyon bünyesini zedelemeğe değer mahiyette bulunmadığını, diğer taraftan sendikacı yetiştirmeye matûf kurs işinin hal yoluna girdiğini, son zamanlarda Kozma, Tunçbilek ve Değirmisaz iş yerlerinde tahaddüs eden ihtilâflarla alâkalanılarak ilgili mercilere müracaatlar yapıldığını ve bazı beyannameler nesredildiğini, Marshal yardımının gayeleri dikkate alınarak bu yardımlardan faydalanan işverenlerin sendikalı ve sendikasız işçi tefriki yapmalarının caiz olmadığını kendilerine hatırlatıldığını, bunun memleket esrarını ifşa mahiyetinde bulunmadığını, fakat bu yolda ithamlarda bulunanların Ankarada oldukları halde, bir gün dahi Konfederasyon merkezine gelip meseleyi sormadıklarını, halbuki Türk-İş'in bütün işçilerin müsterek malı olduğunu, bundan da yapılan tenkitlerin önceden hazırlanmış bir takım ısmarlama tenkitler mahiyetinde bulunduğunu söyleyerek, 25 lira gibi küçük

kalemler üzerinde söz söylemenin esas meselelerle asla alâkalı bulunmadığını, tesanüdün Konfederasyona güven ve hürmetle başladığını, bazı Federasyonların müteaddit tezkerelere cevap vermedikleri halde, Cenevreye gönderilecek bir delege için büyük hassasiyet gösterdiklerini, Deniz İş Kanunu vesilesiyle de bütün Federasyonların mütalâası sorulduğu halde vaktinde cevap alınmadığını, hâdiselerle bugünkü durum arasında bir çöküntü olduğunu, yolun karanlık ve çamurlu bulunduğunu, her şeyden evvel esas üzerinde anlaşmanın ve yarının istikrarını emniyet altına almanın şart bulunduğunu ifade ile bizzat işçilerin bir birine mesnet olmadıklarını, Konfederasyon icra heyetinin yıpranmasının bizzat teşekkülün yıpranması demek bulunduğunu, Konfederasyon kasasının bir çiftliğe benzetilmesinde asla isabet bulunmadığını, bir çok sendikacıların esasen Konfederasyonun mahiyetine vakıf olmadıklarını, memleketin dört bir tarafını gezip vazifenin yapılması gerektiğini, bazı sendika ihtilâflarını bizzat mahallinde tetkik ve bir neticeye mağlamak icap ettiğini, bu kabil seyyahatlerin ise burada tenkit mevzuu yapıldığını, tenkitlerin her şeyden önce vicdan süzgecinden geçirilmesi lâzımgeldiğini, Konfederasyonun müracaatları yanında bazı sendikaların Çalışma Vekâleti nezdinde bu müracaatlara aykırı taleplerde bulduklarını, bu hareketin ise Konfederasyonun kuruluş gaye ve maksadına aykırı düştüğünü söyleyerek sözlerine son vermiştir.

F) Netice.

Yukarıda Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun fevkalâde toplantısında görüşülen meselelere bir göz gezdirmiş bulunuyoruz. On bir aylık bir faaliyet devresine şamil bulunan bu müzakerelere ve münakaşaların seviye itibariyle yüksek olduğu iddia edilemez. Hususiyle muayyen şahısları ve şahsî meseleleri hedef tutan tenkitler bu kabil teşekküllerin hayatiyet, istikbal ve devamiyeti bakımından büyük tehlikeler arz etmektedir. Bu arada delegelerin bir takım küçük işlerden vakit bulup esaslı bazı problemler üzerinde durmadıklarını tekrar faydasız değildir. Meselâ millî iktisat siyasetimize ait umumî tenkit ve temenni yapılmamıştır. Halbuki şu veya bu istikamete müteveccih bir millî iktisat siyasetinin sendikacılık hareketini pek yakından ilgilendirmesi icap eder. Bu arada para ve kredi politikası, enflasyonist temayül meselesi, ücret ve fiat siyaseti, umumî ve meslekî talim ve terbiye işi, halk eğitimi

problemi, halk sağlığı ve sosyal emniyet meselesi, umumî iskân ve mesken ve arsa spekülasyonu, devlet sanayii ve hususî sanayi meseleleri, Devlet Sanayiinin hususî teşebbüs erbabına devri meselesi, boş vakitlerin kıymetlendirilmesi ve bilhassa umumî kooperatifçilik hareketleri vesaire gibi hayatî mevzular ya hiç ortaya atılmamış veya pek sathî şekilde üzerinde durulmakla iktifa edilmiştir. Diğer taraftan böyle bir durum karşısında Konfederasyonun bir «hukuk bürosu» haline gelmesine bittâbi hayret etmemek lâzımdır. Halbuki hedef bu değildir. Devamlı olarak «Küçük İşler» le istigale icbar edilen bir icra heyeti, şüphe yoktur ki, Konfederasyon merkezini yukarıda işaret ettiğimiz gibi, bir hukuk bürosu haline getirecektir.

Diğer taraftan bütün vesaik Konfederasyonun ne müşkül şartlar altında çalıştığını göstermektedir. Bir taraftan aidatın kıfayetsizliği ve bunların dahi vaktinde tahsil edilemeyişi, diğer taraftan sendikacılarımızın maalesef henüz kâfi tecrübe ve bilgi ile mücehhez bulunmayışları, sendikacılık hareketlerini dar ve mahdut bir çerçeveden kurtaramamaktadır. Sendikacılık hareketlerinin bir buçuk asırlık tecrübelerine dayandığı garp memleketlerinde dahi, mümasil teşekküller gayet geniş iktisat ve sosyal siyaset enstitülerine sahip buldukları halde, bizde pek mahdut vasıtalarla ancak günlük işlerle uğraşan bir hukuk müşavirinden başka eleman istihdam edilememekte, neşriyat da gerek kalite, gerek kantite itibariyle pek zayıf kalmaktadır. Diğer taraftan umumî efkâr ve dolayısıyla matbuatla sendikacılık hareketleri arasında henüz sağlam bir köprünün kurulmamış olması, cemiyet içinde sendikacıların kendi işleriyle baş başa kalmalarına yol açmakta, diğer taraftan siyasî endişeler ve mevzuatın mahdut çerçevesi dış temas ve münasebetleri de hemen hemen imkânsız kılmaktadır. İşte bu sebeplerden dolayıdır ki, Konfederasyon halen ancak carî küçük işlerle uğraşan kırtasî bir teşkilât olmak mahiyet ve hüviyetini muhafaza etmektedir. Bütün nakdî mevcutları 1698 liradan ibaret bulunan, sadece ismen büyük bir teşekkülden başka neviden faaliyet beklemek esasen abes olmaz mı?

Hakikat şudur ki, Türk sendikacılığı Garbî Avrupadaki emsali teşekküllere nazaran henüz emekliyen bir çocuk manzarası göstermekte ve o memleketlerde çoktan kat'î ve sağlam prensiplere bağlanmış olan bir takım iptidai çalışma meseleleri memleketimizde henüz bahismevzuu dahi edilmemektedir. Diğer bir çok ekonomik - sosyal meselelerimizde ve müesseselerimizde olduğu gibi, sendikacı-

liğimiz da yukarıda bahis mevzuu ettiğimiz problemleri gözden geçirme safhasından oldukça uzak bulunmaktadır. Hattâ sendikacılığımız sosyal hasılaya iştirak hak ve nisbeti üzerinde durup düşünecek bir seviyeye dahi gelememiştir. Aynı suretle bugün gerek Birleşik Amerika Devletlerinde, gerek Garp Avrupasında ücret fiyatı üzerinde pek mühim rolü olduğuna şüphe olmıyan prodüktivitenin arttırılması gibi işçi sınıfının hayat standardı ile yakından alâkalı meselelerin dahi üzerinde durulmamaktadır. Halbuki bugün bir çok memleketlerde yapıldığı gibi, rahat kazanç imkânlarına kavuşmuş ve kendi kendine yardım hareketinin tesir sahası dışında rehavete alışmış bulunan bazı iş verenleri prodüktivitenin arttırılmasına zorlamak şüphe yoktur ki, sendikacılığın en mühim gayelerinden bir kısmının tahakkukuna imkân verebilecektir. Bu arada ehemmiyetli olan nokta prodüktivite tedbirleri hakkında işçiye fikir beyanı imkânları vermek, beraber düşünmeğe sevk etmek ve iş yerinin problemleri hakkında işçinin alâkasını tahrik eylemektir. Bu suretle harp sonu tabiriyle müsait bir «işleme iklimi» tesisi, sırf iş yerine iktisadî faydalar temin etmekle kalmamakta, fakat aynı zamanda ahlâkî - insanî esaslara, bir iç ihtiyaca, teşebbüsün inkişafına ve prodüktivitenin tezayüdüne de yol açmaktadır. Fîlhakika harp sonu Amerikan yardımıyla pek yakın alâkası olan ve adeta bu geniş yardımların bir şartı aslîsi mahiyetini taşıyan bugünkü prodüktivite kampanyasının birinci harp sonu devresindeki rasyonelleşme gayretlerinden farkı teknik ve teşkilâtçı unsurlar yanında, çalışan insanı bir mesai arkadaşı olarak nazara almasıyla temayüz etmektedir.

II. Teksif Kongresi.

A — Türkiye Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikaları Federasyonu ikinci mutat umumî heyet toplantısını nizamname gereğince 4/8/1953 tarihinde İstanbul eski Eminönü Halk Evi binasında yapmıştır. Birinci Kongreye 12 aza sendikanın iştirak etmiş olmasına mukabil, bu ikinci kongreye Gemlik Viskoz Sanayii İşçileri Sendikasıyla, Ankara Mensucat Kesim ve Dikim İşçileri Sendikasının da iltihakiyle 14 sendika katılmış bulunuyordu. Gerek aza sayısı, gerek faaliyet itibariyle memleketimizdeki sendika federasyonları arasında en çok temayüz etmiş bulunan Teksif'in ehil ellerde bulunduğu esasen ötedenberi herkesce biliniyordu. Binaealeyh Türkiye'deki sendikacılık hareketlerinin takip ettiği umumî istika-

met zaviyesinden Teksif'in bu ikinci kongresi büyük bir dikkat ve alâka ile takip edilmeğe lâyük bir manzara göstermiştir.

İkinci kongre adı geçen gün tam saat 10 da açılmıştır. Yoklamayı müteakip Teksif reisi kısa bir hitabede bulunmuş, bunu Çalışma Vekilinin konuşması takip etmiştir. Vekil bu konuşmasında toplantının ehemmiyetine işaretten sonra, ezcümle Teksif'in Türk sendikacılık hayatında mühim bir yer isgal ettiğini, memleketimizde demokratik inkişafa muvazi olarak sendikacılık hareketlerinin geliştiğini, henüz on yaşına dahi basmamış bulunan millî sendikacılığın teşkilâtca büyük terakkiler kaydelediğini, böyle bir gelişmenin demokrasi rejimi ile yakın alâkası bulunduğunu, halbuki totaliter sistemlerde buna imkân olmadığını söyleyerek ve memleketimizde serbest münakaşa rejiminin yerleşmiş bulunduğuna işaretle bizde sendikacılığın inkişafına ait rakkamlar vermiş, Çalışma Vekâleti ile sendikalar arasında anlayış ve görüş birliğinin mevcut olduğunu söylemiş, sendikanın her şeyden evvel bir tesanüde dayandığını, muayyen bir gaye uğruna tesanüt ve yardımlaşmayı ifade ettiğini, bunu yetiştirme işinin takip ettiğini, hususiyle iş sevgisinin mühim rolü olduğunu, hülâsa randımanlı çalışma imkânı, iş nizamı ve disiplini prensiplerine dayanan sendikayı «meslekî sahadaki ihtiyaçları toplu olarak takip ve intaç eden aynı mesleğe mensup vatandaşların heyeti umumiyesi» şeklinde tariften sonra, sendikanın bir nizamı ifade eylediği, fakat bir mücadele müessesesi olmadığını beyanla «biz sınıflaşmayı red eden bir düzen kurmayı kararlaştırmışızdır. Sınıf nizamı bizim an'anelerimize ve sosyal yapımıza aykırıdır ve esasen sendikalarımız da bunu çok şükür teyit ederler» demiştir. Bundan sonra Vekil sendikanın sırf meslekî meselelerle uğraşan bir nizam müessesesi olduğunu, siyasî sahaya faaliyetlerini taşıramayacağını ve sendikaların inkişafının ancak bu anlayış dahilinde Hükûmetçe temenni edildiğini, sendikalar ancak sosyal nizamı tesis ve islâh ve sosyal hizmetleri ifa ettikleri takdirde hürmet göreceklerini, Hükûmetin bunu istediğini, iş nizamını tesis sahasının sendikaların esas vazifelerini teşkil eylediğini, bu iş nizamının icaplarına ayak uydurmak lâzımgeldiğini, son merhale olarak iki tarafın uyuşma ve anlaşmasından sonra Hükûmetin umumî menfaat çerçevesi dahilinde müdahale edeceği, iş nizamının kuruluş ve yürütülmesinde sendikaların Hükûmetin yardımcısı bulunduğunu, kolektif akit sisteminin iş nizamının inkişafı için en salim yolu teşkil ettiğini, ancak mevzuatın bu hususta işçilere büyük imkânlar verdiğini ifade ederek, memleketin hayırlı ve feyizli bir ik-

tisadî inkişaf içinde bulunduğunu, iktisadî inkişafı birlikte sosyal meselelerin ehemmiyet kesp ettiklerini, bugün İş Kanununa tâbi işçi sayısının yarım milyonu aştığını, adı geçen kanunun şumûl sahasının genişletilmesi halinde ise büyük ölçüde vatandaş sayısı ile karşılaşacağını, memleketin Garbın 18 inci asırda yaşadığı sanayi ihtilâline girdiğini, bunun ise hayatını emeği ile kazanan vatandaşların adedini arttıracacağını, bu mesut devirde işçilerin meslekî ve içtimâî mevzuların halline açık yürekle izmet etmelerini ve müsahe-delerinde Vekâleti mahrum bırakmalarını temenni ederek sözle-rine nihayet vermiştir.

Vekilin kısım kısım kabili münakaşa olan yukarıdaki sözlerin-den sonra Riyaset Divanı seçilmiştir. Seçim şayanı takdir bir ol-gunluk içinde yapılmış ve husisiyle Teksif Başkanının seçimleri idare kabiliyeti gerçekten umumî takdir kazanmıştır. Bunu taki-ben Çalışma Raporunun okunmasına geçilmiştir.

B) Çalışma Raporunda temas edilen meseleler :

Çalışma Raporuna önce bazı sendikalarda müşahede edilen şahıs mücadelelerden bahisle başlanmış, Federasyonun bilhassa bu kabil mücadelelerden çok zarar gördüğü, aza sendikalar kuvvetlen-medikçe Federal teşekkülün zayıf bünyesini muhafaza edeceği, fer-dî ihtiraslar bertaraf edilmedikçe umulan merhaleye ulaşamayacağı, bundandolayı Federasyonun bir çok işler karşısında takatsız düştüğü, bazı Kanunî imkânsızlıkların da buna inzımam ettiği, ni-tekim grev ve miting haklarının hala emniyet altına alınmadığı, sendikalara kâr gayesi güden birer müessese nazariyle bakıldığı, bütün bunların Federasyonu bazı hallerde işlemez bir hale soktuğu ifade olunduktan sonra, iki umumî heyet toplantısı arasında geçen müddet zarfında üzerinde durulan meselelere geçilmiştir:

a — Asgarî ücret meselesi : Bu hususta Federasyon Türk-İş'e bir rapor vererek bu yolda faaliyet göstermesini istemiştir.

b) — Kollektif İş akdi meselesi : Federasyon bu mesele üze-rinde de hassasiyetle durmuş ve bu hususta bazı mühim teşebbüs-lere girişmiştir. Nitekim İş verenlerle daimî ihtilâf halinde bulunma-ğı asla arzu etmiyen Federasyon, karşılıklı müzakere yolu ile yani kollektif iş normları akitlerine dayanmak suretiyle işçilere daha elverişli iş ve ücret şartlarının teminini hedef tutmaktadır. Bu cüm-leden olmak üzere modern manada ilk kollektif iş akitleri Teksif'in kurucu azasından «İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sen-

dikası» tarafından yapılmıştır. Bunu diğer kolektif akitler takip etmiştir.

c) Hakem Kurullarının teşkil tarzı : Federasyon toplulukla iş ihtilaflarını tahkim vazifesiyle muvazzaf Vilâyet ve Yüksek Hakem Kurullarının teşekkül tarzını değiştirmek gayesiyle faaliyete geçmiş ve netice itibariyle bu hususta alâli Vekâletle mutabakata varılmıştır.

d — Dokumacıların beyaz kitabı : Geçen Kongrede alınan bir kararla Federasyonun kuruluş ve faaliyetlerini vesikalara dayanarak izah eden bir kitap hazırlanmış bulunmaktadır. Bu eserde kuruluş hazırlıklarından itibaren bugüne kadar geçen müddet içinde Federasyonun faaliyetleri yer almıştır. Ayrıca kolektif iş akitleri örnekleri, asgarî ücretler, sigorta Teşkilâtı Kanunu hakkındaki tezler, aza sendikaların çalışmaları ilâh... mevzu bahis edilmiştir.

e — İşçi Bankası : Federasyon bütün memlekete şamil bir işçi bankasının kurulmasında fayda mülâhaza ederek tetkiklere başlamıştır. Bu çalışmalar netice itibariyle Kayseride bir İşçi Kredi Bankasının kurulmasına yol açmıştır. Birbuçuk milyon lira sermaye ile kurulan işbu müessese bir çok noktalardan işçilere faydalı olacaktır.

f — İşçi Sigortaları Genel Kurulunun salâhiyetleri : Federasyon bu hususta bir sirküler hazırlamış, ayrıca Türk-İş'le iş birliği ederek gerek Sigorta Genel Kurulunun, gerek yönetim kurulunun takviyesi maksadiyle bunların bünyesini değiştirmek ve işçi işveren mümessillerinin bu kurullarda söz sahibi olmalarını temin lâzımdır.

g — İş Kanununun teşmili meselesi : Kanunun tek işçi çalıştıran iş yerlerine de teşmili meselesi, federasyonun ötedenberi üzerinde durduğu işlerden bulunmaktadır. Filhakika bugün memleketimizde irili ufaklı 360 000 iş yeri mevcut olup, bunlardan 351 000 ni İş Kanununun şumûl sahası içine alınmamıştır. Bütün bu iş yerlerinin bugünden yarına Kanunun şumûlü içine alınmayacağı aşîkâr olduğundan, bu hususda adım adım ilerlemek esası üzerinden Vekâletle mutabık kalınmıştır. Nitekim Bakanlar Kurulu 29/4/1952 tarihinde bir kararla, muayyen istisnalarla 4-9 işçi çalıştıran iş yerlerini Kanunun Şumûlü içine almıştır.

h — Konfederasyon ve Federasyonlarda vazife alanların haklarının korunması : Federasyon işçi hareketlerinin gelişmesini göz önünde tutarak bu hususta bazı hakların kanun himayesi altına alınmasını kararlaştırmıştır. Bu meyanda bu kabil teşekküllerde

vazife alanların bu vazifelerinin hitamında eski işlerine avdetlerini temin, terfih haklarının korunması, vazifeleri müddetince işçi olmak vasfını muhafaza ve sigortadan faydalanmaları zikredilebilir. Bütün bu noktaların bir kanun mevzuu olduğu aşikâr olmakla beraber, Federasyon alâkalı mebuslarla temas ederek neticenin bir an evvel alınmasına gayret eylemektedir.

Çalışma Raporunda, yukarıda zikrettiğimiz meselelerin haricinde, ölen işçilerin kıdem tazminatının varislerine verilmesi, sendikacılık kursu, ithal rejimi, işsizlik ve sanayi durumu, tekel işçileri, sendikalar, birlikler ve federasyonların hukukî durumları, işçi ailelerinin tedavisi, mümessil işçi seçimleri, işçilerin umumî talim ve terbiyesi, Sümerbank'ın prim adaletsizliği, kollektif akit, teşkilât durumu gibi bir çok problemler de yer almıştır. Gerçekten rapor dolgun bir faaliyet devresine delil teşkil etmek itibariyle dikkati caiptir. Umumiyetle «küçük işler» le vakit geçirmek zorunda bırakılan Türk-İş'e mukabil Teksif'in bu aktif durumu sendikacılık hareketlerini yakından takip edenleri sevindirmektedir.

i — Hesap raporunun tahlili :

Teksif mevzuubahis faaliyet devresine mahsus olan hesap raporunu 106028 lira ile kapatmıştır. Bildiğimize göre, Ereğli Kömür Sanayii İşçileri Sendikasını takiben malî takat itibariyle en bah-tiyar bir durumda bulunan sendika ve federasyonlarımız arasında Teksif'in zikri mümkündür. Gerçi blânçonun aktif ve pasifindeki rakkamlar, her hangi bir Avrupa memleketindeki mümasil teşekkülle kıyaslanamayacak derecede zayıftır. Ancak bizde bilhassa çok bariz bir mahiyet arzeden «aza egoizmi» dikkate alındığı takdirde, Federasyon idarecilerinin ve tahsisen reisinin gerçekten örnek olmıya lâyık mesaisinin böyle bir netice üzerinde müessir olduğu malûmdur. Memleketimizde bu kabil vazifelerin ne derece nankör olduğu ve sendikaya verdiği aidattan fazla oradan menfaat bekliyen bir zümre ve zihniyet ile mücadelenin beşer enerjisini yıpratmak itibariyle ne derece kasvetli ve külfetli bulunduğu göz önüne alındığı takdirde, bu kabil sendika, federasyon, birlik ve nihayet konfederasyon blânçolarının böyle bir zaviyeden tetkiki zaruret halini almaktadır. «Şahsiyet»lerin işçi meslek teşekküllerinin sevk ve idaresinde ne büyük rolü olduğu ötedenberi malûm bir keyfiyettir. Ancak şu var ki, bu işlerin henüz alfabesinde bulunan memleketimizde, bu şahsiyetler sırf dış âlemle değil, fakat bizzat teşekkülle-

rin çok zaman hodbin bünyelerinden tahassül eden küçük meselelerle de uğraşmak durumunda kalmaktadırlar. Bu iki taraflı mücadelede, şüphe yoktur ki sendikacılık hareketlerini aksatmaktadır. Fakat bununla da kalmıyarak esasen nadir yetişen çok mahdut sayıdaki bu «şahsiyet» leri de bezdirmekte ve bir müddet sonra sahnedenden uzaklaştırmaktadır. Anlaşılan beşerin sabır, tahammül ve müsamahası böyle iki taraflı çetin mücadelelere aleddevam mukavemet gösterememektedir.

Federasyon plânçosunu tetkike devam edersek, kasa mevcudunun blânço yekûnunun nisfına balığ olduğunu görürüz. Kasalarda bu kadar mühim bir mikdarın muhafazasında öyle görünüyor ki, yukarıda bahismevzuu ettiğimiz «küçük endişeler»in büyük rolü olmaktadır. Halen bir işsizlik, grev ve sosyal yardım fonu muhafazasına mecbur olmiyan bir teşekkülün kasasındaki bu mikdarı ancak bu şekilde izah mümkündür. Diğer kalemler hep mütevazidir. Ve ideal bir sendikanın blânçosunda yer alması icap eden kalemler bittabi Teksif için de mevzuubahis değildir. Hülâsa hesap raporu daha fazla üzerinde durulmağa değer bir manzara göstermemektedir. Çünkü memleketimizde en ziyade gelişmiş bulunan ve en çok işçiyi temsil eden bir sanayie ait Federasyonun muhammen aidat mikdarı sadece 40000 liradan ibarettir ve bu paranın dahi tamamını vaktinde tahsil mümkün olamamaktadır. Bir çok işlerin nakdi ve malî vasıtalar olmaksızın ifasına imkân bulunmadığına göre, bu kadar mahdut imkânlarla dolgun bir çalışma ve faaliyet yılı idrak etmek, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, ancak yorulmak bilmez bir azmin bürhanı sayılmak icap eder.

D — Diğer meseleler.

Diğer meseleler arasında yayım ve teşkilât komisyonunun raporu dikkate değer görülmüştür. Bu raporda komisyon bilhassa matbuatın sendikacılık hareketleri karşısındaki alâkasızlığı üzerinde durmakta bu itibarla memleketimizde en kuvvetli bir işçi teşekkülü bulunmak bakımından bir neşir organına olan şiddetli ihtiyaca işaret etmekte ve «Yeni Hamle» gazetesinin ihyasını uygun bulmaktadır. Ele alınan diğer bir mesele sosyal yardım işidir. Fakat Teksif'in bugün malî durumu dikkate alındığı takdirde, geniş bir sosyal yardım faaliyetine girişemeyeceğine işaret olunarak, daha ziyade mevzuat kanalıyla kısmen işverenler ve kısmen işçi sigortaları teşkilâtınca sosyal yardım sahasının genişletilmesi tavsiye edilmektedir.

Bundan sonra bazı tenkit ve dilekler üzerinde durulmuştur. Bu arada İş Kanununun tadil ihtiyacı, umumiyetle para cezalarının tahvili, üç sene evvel hazırlanmış bulunan Grev ve Lokavt Kanun lâyihasının bir an önce Büyük Millet Meclisine sevki, tahkim sisteminin bozukluğu, çalışma kongresi, mesken inşası için verilen paralardan faiz alınmaması, sendikaların birer mücadele organı olduğu, Hükûmetin sendikaları kapatma salâhiyeti, asgarî ücret meselesi, miting hakkı, sendikalar üzerinde vaki baskılar, umumî hastalık sigortasının teşmili, Federasyon bütçesi, işsizlik sigortası, radyo konuşmaları, haftalık gazete, gelir vergisi meselesi, iktisadî Devlet teşekküllerinde prim işi, temettü ikramiyesi, Devlete ait fabrikalarda müstahdem kadrosu meselesi, prodüktivite problemi vesaire gibi mevzular bahismevzuu edilmiştir.

Netice itibariyle şunu söylemek mümkündür ki, Türk-İş Kongresinde cereyan eden müzakerelere ve münakaşalara kıyaslandığı takdirde, Teksif Kongresi daha seviyeli ve olgun bir tarzda cereyan etmiştir. Pek mahdut bir zaman zarfında maddî ve manevî yokluklar içinde Teksif gibi, memleketimizin şartlarına nisbetle büyük ve kuvvetli bir işçi meslek teşekkülünü adeta yoktan ihdas eden değerli sendikacılarımızı bu vesile ile tebrik ve bundan böyle de memlekette sosyal sulhün temini hususunda giriştikleri mücadelede muvaffak olmalarını temenni eyleriz.

Orhan Tuna